

Meg fogjuk szeretni

Interjú Schmitt Pállal

Csanády Pál: Nyilván rengeteg, az Arénához hasonló sportlétesítményt ismer Európa- és világszerte. Mellyikhez tudná hasonlítani az új csarnokot?

Schmitt Pál: Nem sok van: Európában ilyen méretű sokfunkciós csarnokot, talán, ha tizenötöt lehet összeszámolni, és tudomásom szerint az elmúlt évben ez volt a legnagyobb sportlétesítmény-beruházás Európában, úgyhogy számon tartják a világ sportépítészeti is.

Cs. P.: Biztosan kötődik a régi épülethez, hiszen volt főigazgatója is. S.P.: Az egy orosz, már meglevő terv adaptációja volt, ahogy emlékszem, a monumentálisra és a funkcionalitásra törekedett, Kiss István tervei szerint. Mérete is, tudása is megfelelően bizonyult, hiszen az elmúlt húsz év alatt nemcsak Magyarország egyik sportközpontja lett, hanem Európa egyik fontos kulturális, kongresszusi, politikai, tudományos centrumává vált.

Cs. P.: A BS lélege után tanúbizonyságát is adta szeretetének, egy internetes átvértes legértékesebb tárgyát ajánlotta fel. S.P.: Nem tudom, hogy ennek a kezdeményezésnek mi lett a sorsa, de büszke vagyok rá, hogy az egész sportvilág megmozdult a szomorú hír hallatára. Természetesen a magunk szerény eszközével próbáltunk segíteni. Arra is büszke vagyok, hogy annak idején Samaranchnak elnököt is tudtam venni anyagi támogatásra. Ő is többször járt az épületben, az egyik legelső versenyen, a toránsvilágbajnokságon találkoztam vele, ő is el volt ragadtatva attól a (rég) csarnoktól. Cs. P.: Mit jelent önmek az új csarnok, ha a régi a monumentális és a multifunkcionalitást?

S.P.: Nagyon bízom benne, hogy az új is fog tudni egyszerre több célt szolgálni: kulturális események, tömegrendezvények, kiállítások, találkozók, vásárok és sportesemények helyszíne is lesz, és az egyikről a másikra való átlás nem lesz könnyű, nem fog túl sok idővesztéssel és költséggel jární. Ezt a régi sportsarnok tudta, elég hamar át tudott például jégpályáról atlétikai csarnokká változni – ez volt egyébként a legszűkebb keresztmet-

szet, ezt is meg lehetett csinálni egy héten belül. Még nem próbálták ki az új csarnokot, információim szerint nincs még felszerelve a nagyvilágszervek megrendezéséhez szükséges kellekkel, de ezt menet közben is lehet pótolni. Ugy emlékszem, például szomszék 1982-ben, a régi BS megnyitásának pillanatában sem voltak, de 1983-ban már készen álltunk tornász-világbajnokságot rendezni.

Számomra meglepő egyébként a finanszírozás konstrukciója. Nem is értem, miért mondunk le egy csarnok üzemeltetéséről, ha meg is tudom érteni, hogy ezzel jelentős pillanatnyi megtakarítást tudunk elérni. Bizom abban, hogy a magyar sport és a magyar kultúra is meg tudja magát valósítani benne. Meglátjuk, hogy ez a különleges, kettős beruházási konstrukció hogyan működik – a puding próbjára, ha megesszük, de biztos vagyok benne, hogy a budapestiek az egészsel végül jól járnak.

Cs. P.: Az építészettel mindenképpen pozitívum, hogy nem adaptáció és nem is külföldi másodvalónál építésként teremtődött.

S.P.: Ez is örömdetek, mint ahogy az is, hogy a környezet rendezése is nagyobb léptékű, mint korábban. Lehet, hogy kínálatában – és most a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke szólt belőle – szegényebb: nincs alsó jégpálya, nincs alsó gyakorlóterem. De remélem, a főlő kínálat sokakat kárpótol majd, akik a nagy világszerveket vagy a csodálatos kulturális eseményeket élvezik.

Cs. P.: Hogyan viszonyul az új épület külsőjéhez?

S.P.: Minden újhöz hozzá kell szokni. A Budapest Sportsarnok – tetszett, nem tetszett – lassan beilleszkedett a környezetébe. Ez az extravagáns kinézetű, árhajószerű képződmény viszont színvonal és formával együtt mindannyiunknak nagyon új, de biztos vagyok benne, hogy odajárva, a rendezvények révén megszeretve közel kerül hozzánk majd a külleme is. Meg fogjuk szeretni. Ha majd süti a nap, elkészül körülötte a dekoráció, emberek veszik körül, elyeri az igaz tartalmát, akkor lehet megérteni.

Ciciztetés nagytással

Bonyolult szomatikai okfejtés, amely látszólag nem az Arénáról szól

Eklér Dzső

Követtem, ahogy épült az Aréna. Bonyolultabb tetőszerkezetet vártam. Mintha a két statikája nem az építéskész dolga lett volna. A tét formája viszont annál bravurozabb, plasztikus, bátran, térben szabadon formált. Laikusok hihetnek, hogy talán a magyar organikus építészeti érettség be az Arénával, hiszen Csete, Makovecz, vagy akár Eklér is tervezhetné volna. Pedig valami egészen másról van szó.

Aki élt a nagytással jelentőségét a jobbfejta építészeten, annak fel kellett már tűnnie, hogy mennyire megszaporodtak az organikus témák a nyugati élt építészeten. Ráadásul váratlanul, valódi előzmények nélkül történt mindez az elmúlt egy-két évtizedben. Se szeri, se száma a kagylókból, csigákból, spirálból nagytással látványos házaknak, móbúsz szalagokból, kelyhekből, buborékokból álló épületekcsodáknak. Podreccatöl Gehry, Renzo Pianoól Toyo Itó, a Morphosistól Fuksasig szerves formákat nagytással mindenki. A tendencia legszebb kifejeletje közé sorolhatjuk az MVRDV brabant megyei könyvtárát, amely egy végtelen spirált nagytással térbe vagy a Berkel & Bos iroda stuttgarti Mercedes-múzeumát, amely egy DNS-spirál monumentális nagytássa. De sorolhatnánk még zseniális nagytással, minimalistán organikus tervekkel, mint például az MVRDV látvány formált eindhoben repülőterének színes üvegdoboz-épületeit, amelyekkel az index-lámpák látványát nagytással tájékoztatjuk.

S meg a high-tech héroszai, Norman Foster és Jean Nouvel is hatalmas fallosz-felhőkarokokat nagytással éppen London meg Barcelona közepére (bár hasonlíthatnánk ezeket nagytással hónálzásához vagy ajakrúszhoz, netán nagytással bombákhoz is). Mi történik itt? Mitől tálosodtak meg és szabadultak föl ily hirtelen a szigorú minimalizmus apostolai és a high-tech stárjai? Honnan ered a zseniális ötleteknek és pazarló nagytással poétikáknak ez az organikus kavalkádja?

A magyarázat, bár lehangoló, mégis kézenfekvő: az élt építészeti sem tud szabadulni az úgynevezett architainment kényszerétől, nyugótól. (Architainment kényszerétől a Lajtától nyugatra a harcos minimalizmus ideológusai a szórakoztatás igényeit kiszolgáló építészeti.) Hiába hitte az építész élt újjá, hogy a posztmodernizmusnak vége, ki lehet szállni a kultúrbizniszből, s csak az építészetről szóló (minimalista) építészeti lehet művelni. A fogyasztói tömegtársadalom brutális igényei egyszerűen méretükkel és mennyiségükkel fogva nem engedik, hogy az építész felismerőformájának. A mai logisztika csúcsteljesítményeiként épülő hatalmas beruházásokat bizony szórakoztat, de legalábbis szívet mődon kell eladni. S erre ma valóban a legnagyobb szórakoztatási poézisok mennek rá.

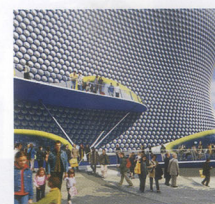
Hogy a fenti tétele látványosan szemléltessen, a Future Systems új birminghami Selfridges áruház-tervét hoznánk példának, amelynek tömegformája két gyönyörű, flitterruhás női mellett nagytással négyemeletes, és formálását tekintve egyik közeli rokona a mi Arénánknak. A cseh emigráns sztár Jan Kaplicky szatirikusan nagytással metaforája pontos, mondhatni archetipusos építészeti megvalósulása annak a „tittytainment” kifejezésnek, amely fenti szakkifejezés előzményeként a politológus szótártól, Zbigniew Brzezinskiól származik (1995-ből), s amit magyarárnak „ciciztetésnek” kellene mondanunk. Az elkábtól szórakoztatási politikai szükségességének leírására szolgál ez a (nagytással) fogalom, és e szükségesség hirdetője az építész nagytással nyelven a két nagy épület-díj, melyektől ha a világ frusztrál lakosságát megfosztanák, az fellázadna, mint a gyermek, és civilizációknak a káoszba hullana. Komoly téje van hát annak, hogy ki mit nagytással. Sőt gyanítom, hogy maga a nagytással, ami immár központi fontosságu.

A posztmodern lealázott, kultúrúccsá fajult, maskarája lehullott, talán, mert léptéke avult el, s most a fogyasztási hadmoz-

dulatok álcázásaként, a tömegtársadalom logisztikai gépezetének karosszériájaként sokkalt nagyobb léptékben kell az architainmentet megújítani. Ezért kell a nagytással építészeti csodafegyverhez nyúlni. Ezért nagytással foggal-körömmel mindenki, és nyúl organikusabbnál organikusabb témákhoz (no meg mert a komputernek is bírják már a modellezést akár 1:1-ben is). Különben előbújna a logisztika szörnyű, póre valósága, amit a nagytással poétikák ideig-óráig ellepleznek. Nézzük csak meg, mert roppant árulkodók, már-már ötleplezők az olyan csúcspoétikák, mint például a Zaha Hadidé, aki spirálszalag motívumát siugró sánccá nagytással Innsbruckban szerpentin-kanyarúcszerű kanyarít a levegőbe, ahogy betonlepedő-házai val is az utak, hidak logisztikai valóságát költőiesíti, s folytatnánk.

Úgy gondolom, hogy a mai nagytással építészeti ciciztetés a haditársadalom építészeti szürrealizmusa. Az Aréna tehát építészeti rendben van. De miért éppen kavicot nagytással? Talán Ferenczy Károly Kavicsot hajgóló fűbűjő gyökerezen olyan mélyen a magyar tudatban, hogy a Fidesz-érában kikerülhetetlenné vált ez az alaplép? Vagy talán a Népstadion szoborkertjének szorceli átlétaáról repült át és nagytással fel egy eltévedt biznósk? Netán ez volna az a bizonyos fel-fel dobott kő, amely újra meg újra, mint a nehéz kő stb...? Ki tudja.

1. High-tech kint és bent (fotó: Lázár Ferenc)
2-3. Selfridges áruház, Birmingham Építész: Jan Kaplicky (Future Systems) Terv és az egyik építő „kebel”
4. A „kavics”, az aréna

Vonatkoztatási pont

Sulyk Miklós

Budapest az utóbbi tizenöt évben egyre városiasabb várossá válik. A látszólag képtelen állítással arra utalok, hogy a főváros belső területein még ma is igen eltérő minőségű zónák találhatók. Örömmel figyelem, hogyan terjeszkedik a belváros a Nagykörút vonalán túl, hiszen a városunkhoz mérhető európai metropoliszok jóval kiterjedtebb belvárossal rendelkeznek, mint a miénk. Róma, Brüsszel, London és a többiek a budapestihez képest lényegesen nagyobb minőségileg urbanizált zónákból állnak.

A Budapest Sportaréna legnagyobb értéke, hogy nem csupán egy épület született, hanem épületegységek, sőt nagykör környezeti egység, amely különféle rendeltetésű épületeivel, bonyolult, de átlátható közterületeivel újabb fontos szeletet von be a város minőségi zónájába. Biztos vagyok benne, hogy az Emke és az Astoria módjára, idővel az Aréna is vonatkoztatási ponttá válik a városi tájékozódásban. Skardelli György és társainak terve bátor, városléptékű beavatkozás. A tervezőknek volt természetesen, nagyléptékű tervük megkötés, amely létezőt visszük a megkötés asztalára tenni, tüllpenni is egyes épület dimenzióján. Micsoda nagyvonalú elgondolás a helyszín területének megkötése, ahol a megemelt térszint tágas gyalogosfelületet kínál az egyébként rettenetes formájú csomópontban! A koncepció egységét rendkívül világosan mutatja a kezdeti koncepció-makett, s ezt még akkor is érdemes tekintetbe venni, ha egy ekkora egységessé nem mindig érzékelhető közvetlenül az építés kiinduló víziója. Maga a rendezvénycsarnok az ipari formatervezéshez hasonlatos tervezési munka eredménye.

A sportsarnok és rendezvényterem-technológia szigorú megkövetésének befoglalására, vagyis az U alakú nézőtér lefedésére kellett egy jó formát találni, s ez Skardellinek maradéktalanul sikerült. A kavics alakú terefeleket egyetlen tárggyá teszi a hatalmas házat, amelyen szobrászi módon nyílik fel a főbejáratot képző tömeg-elem. A világos építészeti gesztus jól mozdítja meg a nem hierarchizált, tagolatlan épülettömeget. A Skardelli kifejezésével „egyesztési” formálásmód tökéletesen helyénvalónak bizonyult a zavarosság változatos városrész sokfunkciós területének egységbe fogásához. Mindazonáltal nincs szó erőltetettségről. A kisebb épületek tömegképzése, felülettagolása és az Aréna közlekedőterének dekonstruktív jellegű design-stilizálása jól illeszkedik a népszórakoztatási létesítmény nyers, nem finomkodó megoldások igénylő karakteréhez. A részletekformálás és a belsőépítészeti építészeti kidolgozás, amennyire kell, sehol egy fölösleges elem, mégsem kelt durva hatást a környezet. Az egységessé nem többlet, sem kevesebbnek nem mutatja magát, mint ami éppen helyénvaló. A használat éveit mutatják majd meg, hogy a koncertek és a sportversenyek közönsége is értékeli-e a design-építészeti nyújtotta valóban minőségi környezetet: például úgy, hogy nem üti-vert-prézi össze az igényes belsőépítészeti felületeket.

Irodalom:
Eklér Dzső, Nagytással az építészeten – Vázlatok az építészeti jelentéséhez, Ember és Háza, pp. 134–151.
Hans-Peter Martin, Harald Schumann, A globalizáció csapdája, Támadás a demokrácia és a jólét ellen, Perfekt Kiadó, Bp., 1998., p. 13.